

Pagirta tarp moterų

LIDIJA ŠIMKUTĖ

Kai pirmąsyk nuvykau į Ameriką 1972 metais atstovauti Australijai II Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese, norėjau truputį pakeliauti ir pamatyti Ameriką. Turėjau Jono Meko ir skulptoriaus Vytauto Kašubos bei jo žmonos dailininkės Aleksandros koordinatas New York. O Kalifornijoje neturėjau nei vieno lietuvių adresu. Eleonutė Bradūnaitė patarė apsisukti pas Mariją Gimbutienę Los Angeles. Turiu prisipažinti, tuo metu dar nežinojau, kad Marija Gimbutienė yra mokslininkė ir jau pakankamai gerai žinoma. Išvaizdavo ją esant maždaug mūsų su Elena amžiaus. Gavau Marijos telefoną. Jai paskambinau: „O, puiku! — atsakė ji. — Aš kaip tik šiuo metu labai užimta, galėsimės padraugauti. Paimsiu tave iš autobusų stoties“. Kai Marija mane pasitiko, pamaciau, kad ji gerokai vyresnė, bet labai gyva, draugiška. Iškart pajutau jos malonų dėmesį. Nuvaziavome į Topangos kanjoną, kur ji gyveno. Įeinu į namą ir matau — kambarys vien knygų lentynos. Tuomet supratau, kad ji — neeilinis žmogus. Pradėjau atsiprašinėti, taip netikėtai užgriuvusi, bet ji atsakė, labai mėgstanti jaunus žmones ir bendravimą, tik dažniausiai būna labai užsiėmusi, ne visuomet turi laisvo laiko. Šiuo metu ji išsila, gydomi stuburo negalavimus, todėl savaitę ar dvi, net ir mėnesį galiu pas ją pavygenti.

Atsimenu, ji labai anksti keldavosi ir eidavo maudytis į savo baseiną. Patį pirmą rytą aš stoviu prie lango ir stebiu Mariją. Ji leidžiasi sodo laiptais. Nepaisant tuo metu ją varginusių nugaros skausmų, ji ryžtingai lipo žemyn. Man ji priminė Žemės deivę. Taip išdžiū žengdama ji nusileido į baseiną! Tuo metu man atėjo į galvą Walt Whitman eilėraštis: „Jei galėtume gyventi kaip žvėrys“. Kąkas gaivališko glūdėjo jos povyzoje. Tuo metu ir aš su maudymosi kostiumėliu greitai pasileidau iš paskos. O jinau man: „Nusiimk tą!“ Nusiimečiau savo maudymosi kostiumą ir nuoga šokau į baseiną.

Gera buvo maudytis nuogoms, laisvės jausmo pagautoms.

Stebėdavau ją kiekvieną rytą. Man imponavo jos eisena — tvirta, ryžtinga, ori, tokia, kaip ir jos asmenybė. Marija mylėjo savo sodą. Jautčiau, kaip ji stipriai susieta su žeme — taip gražiai ji apibūdindavo savo sodo medžius. Tie medžiai tarsi kalbėjosi su ja. Ji buvo labai disciplinuota, rodos viską supėdavo: baseine paplaukioti, su sodo medžiais pakalbėti, namų ruošos darbus atlikti. Stebėjaisi ja, kaip moterim, išsugavusia Lietuvos žemės dvasią.

Svečiuodamasi jos namuose, apikau žurnalą *Parabola*. Tai žurnalas apie įvairias religines pasaulėžiūras: krikščionių, budistų, musulmonų ir kt. Čia ji pamačiau pirmą kartą. Mane sudomino eiliuotas tekstas — „Griaustinio tobulus balsas“. Tai buvo ištrauka iš gnostikų tekstų apie moters ambivalentiškumą. Skačiau ji užgniauzusi kvapą. Jame kalbama apie moterišką dievybės galią, kuri apibūdinama kaip pirmoji ir paskutinioji, pagerbta ir paniekinta, kekšė ir šventoji, žmona ir mergelė, motina ir duktė. Tai toks stiprus veikalas! Tada supratau, kad labai noriu išversti jį į lietuvių kalbą. Išverčiau gerokai vėliau. Jis buvo išspausdintas 1992 m. *Poezijos almanache*. Vėliau, nusibeldžiau net į Egiptą, į Naj Hammadi vietovę, norėdama ten, kur tie tekstai buvo atrasti, stipriau pajusti tą energijos lauką.

Marija suformulavo „maternalines“ (moterišką) pradą aukštinačiosios sistemos, egzistavusios neolito periode, sąvoką. Tai labai siejasi su gnostikų tekstais ir šv. Tomo evangelija, kuri Bažnyčios buvo ekskomunikuota kaip prieštaraujanti iprastajai krikščioniškajai tradicijai. Ji sugestionuoja kitą prasmę. Kai kurie mokslininkai yra nustatę, kad šie tekstai labai skirtingai nusako pasaulio pradžią, palyginus su Pradžios knyga. Teisybės liudijimo skyrus kalba apie Rojaus sodą ir žaltio simboliką. Gnostikų literatūroje žaltys yra žinomas kaip „dieviškasis pažinimas“. Žaltys sugundo Adomą ir Ievą siekti pažinimo. Tikrai išstremtas iš Rojaus, patyręs praradi-

mą ir kančią, žmogus siekia pažinimo ir išminties. Gnostikai tiki, kad savęs pažinimas yra kartu ir Dievo pažinimas. Pagal šv. Tomo evangeliją, Dievas yra Dvasia, o Jo dešinėje ir kairėje pusėje lygiavertiai sėdi moteris ir vyras. Moteris — dešinioji Dievo pusė — yra išminties simbolis. Gnostikų tekste kalbama apie Sofiją, kuri yra viena iš archetipinių figūrų jų mitologijoje, turinti transcendentiško ir dieviško atributų. Dažnai ji lyginama su Šventąja Dvasia ir gnostikų tekstai siejasi su M. Gimbutienės „maternalinės“ sąvokos aiškinimu.

Marija buvo viena iš tų JAV sutiktų žmonių, kurie mane paskatino nuvažiuoti į Lietuvą. Tuo metu man lietuviybė iševijoje buvo lyg ir nusibodusi, pernelyg ryškus joje buvo geto mentalitetas, iševijos lietuvių priešiskumas tarybinei Lietuvai ir bet kokiems ryšiams su ja.

Tos kelionės metu Čikagoje buvau apsisėjusi pas dailininkę Zitą Sodeikiene, taip pat susidraugavau su Gintautu ir Lakštuone Vėžiais. Montrealyje aplankiau poetą Henriką Nagį ir jo žmoną Birutę. New York'e susipažinau su skulptoriaus Vytauto Kašubos šeima ir Jono Meku, kuris supažindino mane su Jurgiu Mačiūnu, Fluxus meno pradininku. Tad pamaciau, kokių nuostabių žmonių yra tarp lietuvių iševijoje. Marija mane skatino sakdama: „Tu būtinai nuvažiuok į Lietuvą. Kokia ji bebūtų, vis dėlto tai yra Lietuvos žemė. Ir toli gražu ne visi žmonės yra komunistai. Daugelis daro ką gali, norėdami išlaikyti lietuviybę — priešinasi rusifikacijai“.

Kai kitą kartą teko lankytis III Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese 1976 m., vėl apsisėjau pas Mariją. Tuo metu pas ją lankėsi, berods, jos pusbrolis iš Bostono. Jis buvo praradęs darbą. Ji visur jį vežiojo, norėdama padėti surasti darbą. Šis brožas — padėti kitam — buvo ypač būdingas jos asmenybei, nepaisant akademinio užimtumo.

Vieną dieną mes kartu nuvažiavome į Japonų sodą. Paskui į jos universitetą (UCLA). Ji norėjo supažindinti su kolego-

LYNOJANČIA VASARA

eidama Vilnelės pakrante
užtikau tavo šypseną
šakoto medžio kamiene

prasivėrė dangus

tarsi iš kito pasaulio
pasigirdo balso pusnis
šermukšnių krūmuose

sustojo laikas
tu buvai greta

teglu staigmenos pagauti
šnabždesiai nuaidi
link Topangos uolų
ir dykumoje numinto tako
kur mūsų delnai suliepsnojo
chtoniško mėnulio šviesa

Lidija Šimkutė

mis, parodyti savo darbo aplinką bei skulptūrų parką. Tarp Arp, Lipchig, Giacometti ir Hepworth skulptūrų stovėjo naujai sukurtas Vlado Vildžiūno kūrinys. Tai Marija pasiūlė pastatyti jį tarp pasaulinio masto skulptorių darbų. Kartu džiaugėmės Vlado skulptūra ir Marijos sėkme garsinant lietuvių menininką.

Grįžtant į namus ji prasitarė, kad ne visai patenkinta savo akademinio darbu. Pajutau nerimą, kuris atrodė toks priešingas jos iprastai ramybei. Tiksliai neprisimenu jos žodžių. Tačiau supratau, kad ji dažnai pasigenda kūrybinės dvasios toje griežtoje akademinėje aplinkoje.

Tą vakarą mes sėdėjome kambaryje. Ji įpylė tiršto raudono vyno į puikias taures ir pasakė: „Uždešiu tau plokštelę“. Pirmąkart išgirdau J. Marcinkevičiaus dramą „Katedra“. Išklause, diskutavome apie šios trilogijos prasmę ir okupuotos Lietuvos padėtį.

Grįžusi į Australiją, parašiau pareiškimą į Vilniaus universiteto lietuvių kalbos kursus užsieniečiams. 1977 metais pirmąkart atvykau į Vilnių — į lietuvių kalbos kursus. Įdomu, kad kai kurie JAV lietuvių smerkė Mariją dėl jos vazinėjimo į Lietuvą. Panašiai kai kurie australiečiai smerkė ir mane.

Marija Gimbutienė buvo nepaprasto nuoširdumo ir paprasto žmogus. Išsiamoninau, kad daug pasiekė žmonės dažniausiai yra labai paprasti. Tą patį galiu pasakyti ir apie Algirdą Greimą (teko aplankyti jį Prancūzijoje). Jis taip pat turėjo kažkokio tvirto paprastumo. Nepaisant jų didžiulio žinių bagažo, erudicijos, jie abu spindėjo nuoširdžiu paprastumu.

Trečią kartą JAV buvau 1978 m. Apisistojau pas Mariją, grįždama iš kelionių su Australijos lietuvių sportininkais. Iševijos lietuvių sporto šventėje tąsyk dalyvavau lauko teniso turnyre, iškovojuoju bronzos medali. Tos viešnagės metu būdama Washington, D.C. sutikau poetą Nyką Niliūną.

Tuo metu Marija turėjo nusipirkusi dykumoje namus. Pakvietė ten nuvykti, sakdama: „Pavaikšiosim po mėnesieną, pasijausime gamtos dalimi“. Iš tiesų tada ilgai vaikščiojome mėnesienoje, nieko nekalbėdamos. Atsimenu tą nepaprastą būsena, kai tyla kalba daug daugiau negu žodžiai. Kai grįžome, Marija trumpam išėjo. Ji grįžo nešdama gintarinę sagę.

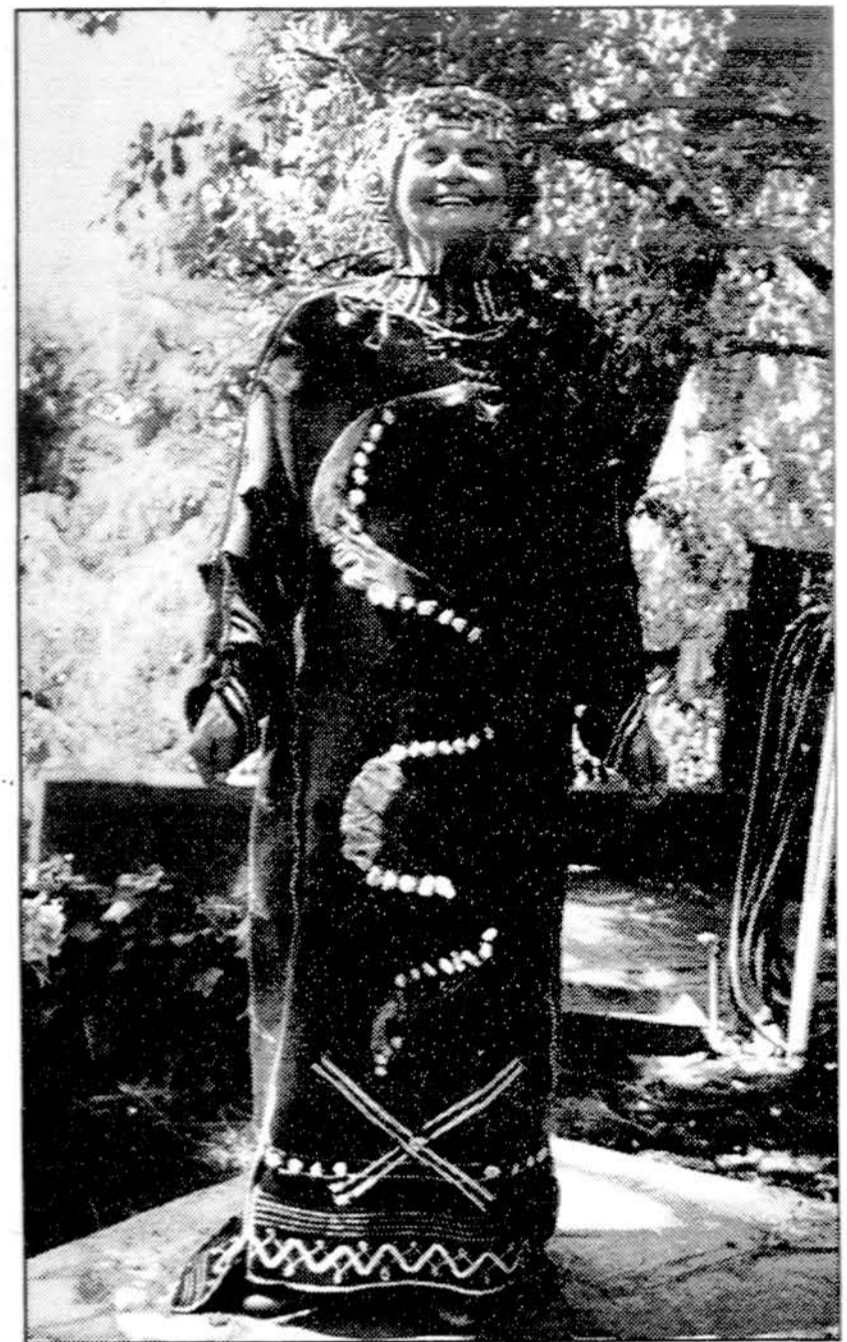
Apkabino mane, prisispaudė prie krūtinės ir išėgė man sągę. Įteikdama tokią dovaną, ji, rodos, kalbėjo: čia dalis Lietuvos, mus sieja tas gintaras, mes abi patekome į skirtingus žemynus, bet kas yra giliai mumyse, žodžiais neįmanoma išsakyti. Pasijutau tarsi karūnuota. Tą naktį atsigulusi ilgai galvojuoju apie neišsakomą, neišaiškinamą gyvenimo paslaptį.

Tas pirmas apsilankymas dykumoje įsiminė ir dėl kito, visai jau žemiško nuotykiu, kuris mus labai prajuokino. Buvau nusipirkusi gerus odinius sportbačius. Palikau juos lauke. Kitą rytą radau juos sudraskytus į skutelius. Paaiškėjo, kad tai buvo jos jaunojo šunelio darbas. Iš pradžių buvau nusimokus. Vėliau sveikiai prisijuokėme kartu su Marija!

Kai būdavome dykumoje, Marija paprašydavo paskaityti poezijos. Ji dažnai paminėdavo, kad vis daugiau domisi mitologija, kad jaučiasi dar neišsėmusi savyje kūrybinių galių. Jai atrodė, kad norint daryti plačius mokslinius apibendrinimus, nepakanka vien tik sausių faktų. Jai buvo nepriimtinas kai kurių mokslininkų požiūrių siaurumas. Kalbėdavo apie parapsichologijos dalykus — ir apie šios srities šarlatanus, ir apie tuos, kurie įgyja tikro dvasinio ikvėpimo, antgamtinių žinių. Marija minėjo, kad Amerikoje yra labai daug „New Age“ atstovų, kurie blogam panaudoja tas žinias, neigiamai pasijaukdamai aplinkos energijas lauką. Tyrinėdama mitologiją, parapsichologiją, ji stengėsi išstudijuoti kuo daugiau šaltinių.

Šios viešnagės metu Marija pasikvietė nemažai svečių. Tuo metu lankėsi Australijoje savaitinio laikraščio *Mūsų pastogė* redaktorius poetas Vincas Kazokas, istorikas Vincas Trumpa, žurnalistas Bronys Raila su žmona. Gerėjaisi jos svetingumu. Marija minėjo juos dažnai pasikviečianti, nors iš tiesų buvo daug labiau užsiėmusi nei kuris kitas. Svečiams išvykus, drauge plovėme indus, besidalindamos to vakaro išpuzdžiais.

Vieną vakarą klausemės muzikos. Kalbėjoms įvairiomis temomis. Buvau neseniai grįžusi iš kelionių. Pasakojau Marijai įspūdžius iš savo susitikimų su poetu Nyka Niliūnu Washington, D.C. poete Liūne Sutama ir jos vyru Mariūm Katiškiu Lemonte. Pas juos mane nuvežė Henrikas Nagys, kuris tuo metu buvo atvykęs iš Mon-

Marija Gimbutienė, vilkinti lietuvių dailininkų jai sukurtą Eglės žaikių karalienės kostiumą.

trelio. Užsimezgė tema apie moterų požiūrį — vyrus. Mes pirmoje išvada, kad labai dažnai tie vyrai, kurie galvoja esą tvirti kaip mūrai ir mano atstovaujant tikrajam vyriškumui, toli gražu ne visada patrauklus inteligentiškomis moterims. Iš tiesų jautresni vyrai, nors ir nepasizymi ypatingu fiziniu vyriškumu, moterims dažnai yra įdomesni. Marija pastebėjo, kad išimtis — Marius Katiškis, kuris atrodė ir labai vyriškas ir buvo įdomus, patrauklus žmogus.

Tesėme pokalbį apie tai, kad tarp vyrų mes dažnai ieškome savo antrosios pusės, bet labai retai atsitinka, kad viename žmoguje rastume viską. Tiesiog yra reta likimo dovana surasti savo antrąją pusę. Ir nereikia priešintis tam potraukiui, bet svarbu išlaikyti savo orumą ir neprarasti vertės. Marijos nuomone, moteris dažnai atsisako savo dvasinio bei profesinio potencialo dėl vyro. Šito niekada neturėtų būti, nes visi — ir vyrai, ir moterys — turi išpildyti savo pašaukimą žemėje. Pasakojau, kad būtent todėl ji išsiskyrė su savo vyru, nes buvo varžoma. Jei nebūtų išsiskyrusi, būtų sužlugusi. Jos vyrui, istorikui, jo darbai buvo svarbiausi, žmonos pasiekimai — antraeiliai. Ji pasakojau, kaip kentėjo svarstydamą, ką daryti: yra vaikai, atsakomybė ir pasižadėjimas, kuris buvo duotas tuokiantis. Ir visgi nusvėrė aiškus suvokimas, kad ji turi ryžtingai apsispręsti, jog turi išlikti savimi. Gyvenimas jai atsivėrė, nors pradžioje teko daug vargti. „Be darbo mes nieko nepasieksime, turim būti labai ryžtingi, žinoti savo tikslą ir kelią“, — sakė ji.

Iš tikrųjų kartais mes savo gyvenime sutinkame žmones, kurie mus uždega ar sustiprina. Kai kada tuos žmones vadiname dangaus pasiuntiniais ar

Mokytojais. Marija mano gyvenime buvo tarsi tokia Pasiuntinė. Ji suteikė man daug stiprybės. Šnekučiuodavomės su ja apie įvairius dalykus ir apie literatūrą. Kartais prašydavo, kad paskaityčiau savo eilių, sakydavo, kad mano poezija jai suteikia „požeminių žinių“. Ji skatindavo skleisti ta linkme, kurią diktuoja siela, būti nevaržoma jokių barjerų. Sakydavo — „nevaržyk savęs konvencijomis“.

Kai grįžome į Los Angeles, turėjau palaukti keletą dienų iki savo skrydžio į Australiją. Ji nuvežė mane pas Moniką Lembertienę, nes pati turėjo išvykti į archeologinius kasinėjimus. Pas Moniką teko susitikti su poetu Bernardu Brazdžioniu, kuris buvo pakviestas popietei drauge su keletu Los Angeles moterų. Poetas labai puikavosi simpatišku moterų tarpe. Linksmai praleidome popietę.

1983 m. pakeliui į Santaros suvažiavimą ketvirtą kartą lankiausi pas Mariją. Šį sykį Marija mane pasitiko oro uoste ir nuvežė tiesiai į Los Angeles Lietuvių bendruomenės balių. Sėdėjome kartu prie stalo su Brazdžioniais, Railais, Visvydu, Trumpa ir Ale Rūta bei jos vyru Edmundu Arbu.

Nukelta į 2 psl.

TURINYS

Nepamirštamoji Marija Gimbutienė.

Lietuvių kompozitoriai: praeitis ir dabartis.

Entuziazmas padės nugalėti kliūtis. Naujasis LMTA rektorius.

Leidiniai.

Lidija Šimkutė (iš kairės), Marija Gimbutienė ir Joan Marler 1993 m.

Lietuvių kompozitoriai – praeities ir dabarties istorija

ANATOLIJUS LAPINSKAS

Lietuvių profesionaliosios muzikos kūrybos kelias prasi-dėjo XIX amžiaus pabaigoje. Lietuvių kompozitorių plejados aukštupyje stovi J. Naujalio, M. K. Čiurlionio, Č. Sasnausko, S. Šimkaus, J. Gruodžio figūros. 1933 m., įsteigus Kauno konservatoriją, pradėta kompozitorių profesionalus rengti Lietuvoje. Pirmaisiais diplomuo-tais kompozitoriais tuomet tapo J. Nabažas, A. Račiūnas, A. B. Budiūnas. Pokario metais bene visi dabartiniai Lietuvos kompozitoriai diplomus įgijo Lietu-voje. Pirmaisiais diplomuo-tais kompozitoriais tuomet tapo J. Nabažas, A. Račiūnas, A. B. Budiūnas. Pokario metais bene visi dabartiniai Lietuvos kompozitoriai diplomus įgijo Lietu-voje. Pirmaisiais diplomuo-tais kompozitoriais tuomet tapo J. Nabažas, A. Račiūnas, A. B. Budiūnas. Pokario metais bene visi dabartiniai Lietuvos kompozitoriai diplomus įgijo Lietu-voje.

Reikšminga muzikos kūrėjų atšaka susiformavo užsienyje. Į Vokietiją, po to į JAV po II pasaulinio karo pasitraukė dauguma to meto Lietuvos kompozitorių. Vėliau ten užaugo ir nauja kūrėjų karta.

Su jais – lietuvių kompozitori-riais nuo XIX iki XXI amžiaus, gyvenusius ir gyvenančius savo krašte bei užsienyje, supažindina neseniai pasirodęs pano-raminis lietuviškosios muzi-kinės kultūros leidinys – enci-klopedinis žinynas *Lietuvių kompozitoriai*. Knygą parengė žinomas muzikos publicistas, daugelio knygų apie Lietuvos chorų ir chorvedžių autorius dr. Boleslovas Zubrickas, išlei-do leidykla „Vaga“.

Nesvarbu, kurioje Atlanto pusėje

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos rektorius prof. Juo-zas Antanavičius įžangos žo-

dyje pastebi: „Muzikos evoliuci-joje pats svarbiausias subjektas visada buvo ir yra kompozito-rius“. Kruopštus ir patyręs mu-zikų personalijų ir chorinio meno metraštinių Boleslo-vas Zubrickas, pateikęs skaity-tojui jau ne vieną enciklopedi-nio pobūdžio solidžią knygą iš lietuvių muzikos kultūros isto-rijos, šįkart įvardija ir išsamiai pristato lietuvių kompozitori-ų – per du šimtus autorių! Ypač reikšminga ir nauja tokio pobūdžio lietuvių muzikos lita-ratūroje, kad šis žinynas, kaip teigia knygos autorius, „...i vieną gretą sustatė ir Lietuvos, ir išėjusių kompozitorių“. Juk nesvarbu, kurioje Atlanto pu-sėje buvo kuriama lietuvišku tautiniu mentalitetu persmelk-ta ar liaudies dainų intonacijų prisodrinta profesinė muzika. Visi tokių kūrinių autoriai kny-goje priskirti vieningai lietuvių kompozitorių plejadai“.

Klasikų pėdsakai

B. Zubricko knygoje kompozitoriai išdėstyti abėcėles tvarka, nepriklausomai nuo jų gy-venimo laikotarpio ir gyvena-mosios vietos. Taigi joje patei-kiama informacija visai nesun-ku surasti. Vis dėlto, apzvel-giant knygą, vertėtų pradėti ne nuo A raidės pirmųjų pavardžių – Lietuvoje ne itin plačiai žinomų Amerikos lietuvių kompozitorių Vlodo Adomavičiaus ir Petro Aglinsko, bet nuo mūsų klasikų vardų. Suprantama, kažko ypatingai nauja čia nera-sime, nes klasikais išrikuoti bendrame lietuvių kompozito-rių sąraše ir medžiagos kiekiu, aiaipol nedominuoja. Tačiau knygoje teikiami kai kurie jų gyvenimo faktai, greičiausiai

ne visiems yra žinomi ir turėtų būti įdomūs visiems kultūrin-giems lietuviams.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911) ne tik kūrė muziką, tapė paveikslus, bet ir aktyviai koncertavo kaip pianistas, dirigentas, rašė apie dailę ir muziką. 1908 m. prie Lietuvių dailės draugijos įkūrė Muzikos fondą kompozitorių kūrybai remti (ar nereiktų to-kiu fondo atgaivinti?). M. K. Čiurlionis turėjo tris brolius ir keturias seseris. Broliai Povilas ir Jonas taip pat buvo muzikai, Stasys – inžinierius, mokyklų di-rektorius, 1927–1928 m. – susisie-kimo ministras. Seserys Valeri-ja Čiurlionytė-Karužienė – kul-tūros darbuotoja. Jadvyga Čiur-lionytė – garsi muzikologė-folklorininkė, kompozitorė, M. K. Čiurlionio žmona Kymantaitė-Čiurlionienė – žinoma ra-šytoja, duktė Danutė Čiurlio-nytė-Zubovienė – rašytoja ir vertėja. Jos vaikaitis Rokas Zu-bovas – pianistas, M. K. Čiurlionio kūrinių populiari-ntojas pasaulyje ir Lietuvoje. M. K. Čiurlionio kūrybinį palikimą sudaro apie 300 kūrinių. Jis nespėjo išgirsti savo pirmųjų lietuviškų simfoninių poemų „Miške“ (atlikta 1912 m. Peter-burge) ir „Jūra“ (1936 m. Kau-ne).

Stebėtinas kito mūsų klasiko **Česlovo Sasnausko** (1867–1931) darbštumas. 1895–1916 m. dirbdamas Peterburgo Šv. Kotrynos bažnyčios (ji veikia ir dabar) vargonininku, jis dar vadovavo bažnyčios profesiona-liam chorui, dėstė muziką Šv. Kotrynos gimnazijose, vadova-vo bažnytiniam berniukų cho-ru, į Dvasinėje akademijoje dė-šė bažnytinės muzikos istoriją, estetiką ir giedojimą, vadovavo lenkų „Liutnios“ draugijos, Lab-darių draugijos, Rusų muzikos mylėtojų chorams, dainavo savo įkurtos operos trupėje, taip pat priklausė Rusų geografijos ir Rusų muzikos pedagogų drau-gijoms. Šalia viso to, aktyviai reikišė lietuviškoje veikloje, sukūrė apie 100, daugiausia vokalinės muzikos kūrinių.

Spalvinga ir kito mūsų muzi-ko darbštumo **Stasio Šimkaus** (1887–1943) veikla. Nuo 13 metų pradėjo vargonin-kauti, vadovauti, chorams. Ap-skritai, kur tik atvykdavo S. Šimkas, kad ir per vasaros atostogas, ten atsiradavo cho-ras (ar sugrįš tokie laikai?). 1914 m. vasarą suorganizavo chorą Kaune, čia atliko ir savo dainą „Oželis“, dar ir dabar lai-komą kietu chorinės muzikos riekšulėliu. Tą pačią vasarą ap-sistojęs Vilniuje, ten irgi su-būrė chorą ir surengė koncertą. Intensyviai dirbo 1915–1920 Amerikoje, čia įrašė tris plokš-teles savo dainų. 1924–1930 m. vadovavo Klaipėdos muzikos mokyklai, 1930–1939 m. buvo Kauno valstybės teatro dirigen-tas, vadovavo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto mišriam chorui, buvo Lietuvos muzikų ir chorvedžių draugijos pirmi-ninkas, Komisijos lietuvių liau-dies melodijoms rinkti narys, Dainų švenčių dirigentas, Švie-timo ministerijos muzikos inspektorius. S. Šimkus užrašė 2,000 liaudies dainų, greta dau-gelio autorinių ir harmonizuotų dainų, sukūrė operą „Pagi-rėnai“, kantatų, simfoninę po-mą. S. Šimkaus dainos nuolat skamba dainų šventėse.

Juozo Gruodžio (1884–1948) gyvenimas nuo vaikystės buvo susijęs su muzika – nuo penkerių metų pradėjo mokytis groti tėvo pagaminta fisharmo-

nija, nuo septyniolikos – var-gonininkavo. Svajono ir apie dainininko karjerą, tačiau, su-sirgęs gerklės liga, turėjo šios, o kartu ir vargonininko karje-ro atsakyti. Ši kliūtis pri-vertė pasirinkti kompozitoriaus kelią. Tačiau sveikatos proble-mų turėjo ir vėliau. Po pir-mųjų studijų metų Maskvos konservatorijoje, blogiau pasiju-tes, nuvyko pasigydyti į Jaltą. Tačiau greitai buvo mobilizuo-tas į Rusijos armiją. Atsinaujus sėnarių uždegimui, iš fron-to vėl grįžo gydytis į Jaltą (čia susitiko ir busimąją savo žmo-ną). 1920 m., gavęs Lietuvos švietimo ministerijos stipendiją išvyko studijuoti į Leipcigą. Dešimt metų buvo Kauno muzi-ko mokyklos ir konservatorijos direktorius, dirgavo Valstybės teatre. Sukūrė baletą „Juratė ir Kastytis“, reikšmingų simfo-niųjų kūrinių, dainų.

Pokario žymieji kompozitoriai

Antanas Račiūnas (1905–1984) beveik keturiasdešimt metų Lietuvos konservatorijoje, dabartinėje Muzikos ir teatro akademijoje dėstė kompoziciją, išugdė daug talentingų kompozitorių – E. Balsį, J. Bašinską, V. Klova, V. Barkauską, B. Kutavičių, V. Ganeliną ir kitus. Jo mokiniai praktikavo ir etnominimalizmą, ir džiaza. Tai A. Račiūno tolerancijos, pa-garbos individualiam kūrybos stiliui rezultatas.

Rimtai pradėjo mokytis muzi-kos tik 18 metų. Sūnaus pasi-rinkimui tėvai iš pradžių nepri-tarė, bet pagaliau nusileido: „Tegul būna muzikantas, jei jau taip spriasi“. 1936–1939 metais A. Račiūnas su valstybės sti-pendija studijavo Paryžiuje. Ir po keliasdešimt metų išsitar-davo: „Paryžius – pagundų ir vilionių miestas...“. Kompozitoriaus kūrybos sąrašas – dešimt simfonijų, keturios operos, apie šimtas dainų chorams. Operų likimas, deja, nebuvo laimin-gas: dviejų pirmųjų partitūros sudegė karo metais, „Martytė“ nugrimzdė į ideologinę praeitį (kompozitorius, pasakojama, ją rašė valdžios spaudimu), o „Saulės miestas“ „ateistinė“ tema jam irgi buvo primesta.

Eduardo Balsio (1919–1984) gyvenimo kelias irgi ne iš karto pasuko link muzikos. Tiesa, gimnazijoje dainavo, grojo, bet po jos įstojo į karo mokyklą, o karo metais Kretingoje mokė fi-zikos, matematikos, kuno kul-tūros. Vis dėlto muzika nuga-lėjo. Baigęs Vilniaus konservatoriją, žinias gilino Leningrade, 25 metus buvo kompozicijos ka-tedros vedėjas. Tarp jo mokinių B. Gorbulskis, A. Brazinskas, R. Racevičius, V. Bartulis, A. Žigaitytė, taip pat ir šių eilučių autorius.

E. Balsys nevengė lengvųjų žanrų, tačiau aktyviai domėjosi ir moderniomis muzikos išraiš-kos priemonėmis. Populiariau-siu lietuvišku baletu tapo jo „Eglė žalčių karalienė“, mažes-nis pasisekimas lydėjo operą „Kelinė ir Tilžė“. Meistriskumo viršūnėmis derėtų laikyti jo vi-sus koncertus smuikui ir or-kestrui, „Dramatinės freskas“ smuikui, fortepijonui ir simfo-niniam orkestrui, kantatą „Ne-lieskite mėlyno gaublio“.

Juliaus Juzeliūno (1916–2001) jaunystė prabėgo Žei-melio miestelyje, kur ne tik tai-sė batus, bet ir kasė grovius. Artimųjų prisiminimai jis mo-kėjo visus būsto ir lauko dar-bus. Muzikos pradėjo mokytis

1939 m. Šiaulių muzikos mo-kykloje, po karo studijas tęsė Kauno konservatorijoje, vėliau Leningrado konservatorijos as-pirantūroje. Beveik penkiasde-šimt metų dėstė Lietuvos kon-servatorijoje, dabartinėje aka-demijoje, išugdė daugiau kaip 40 dabar gerai žinomų kompozitorių: J. Bašinską, V. Lau-rušą, A. Rekašį, F. Bajorą, L. Povilaitį, Jurgį ir Vytautą Juo-zapaičius, O. Narbutaitę, Z. Bružaitę ir kitus.

Lietuvos atgimimo metais įsijungė į politinę veiklą, buvo komisijos stalinizmo nusikalti-mams tirti pirmininkas, atliko daugelį visuomeninių darbų. J. Juzeliūno kūrybos stiliui bū-dingas konstruktyvumas, tau-tinės harmonijos pagrindas. Vienas populiariausių kūrinių – „Afrikietiški eskizai“, įspūdin-gos simfonijos – Penktoji, Še-štoji, „Cantus Magnificat“, pla-tus kamerinės ir vokalinės mu-zikos sąrašas.

Šių trijų mūsų kompozitorių mokiniai esmingai lemia dabar-tinį Lietuvos kūrybinį vyksmą.

Kūrybos srovė Užatlantėje

K. V. Banaitis, J. Gaidelis, J. Kačiūnas, V. Jakubėnas, V. Bacevičius – užtenka paminėti vien šiuos karo andrų nublokštų lietuvių kompozitorių pa-vardes, kad suprastume žalą,

kurią patyrė Lietuvos muzika, pokario metais likusi be žy-miausių savo kūrėjų. Nors pro-fesionalios kūrybos sąlygų lie-tuvių kompozitoriams Ameri-koje niekas nesirengė suteikti, vis dėlto jie, kad ir neįsijungė į amerikietiškos kultūros gyve-nimą (išskyrus gal J. Kačiūn-šką), bent jau lietuviškajai kultūrai skolingi neliko.

Kazimieras Viktoras Banaitis (1896–1963), prieš pasi-traukdamas į vakarus direktori-riavo Kauno konservatorijoje, Lietuvoje buvo žinomas savo kamerine kūryba. Stambiausias jo darbas Amerikoje – opera „Juratė ir Kastytis“, 1972 m. pastatyta Čikagoje, o 1996 m. – Kaune. Recenzento V. Jaku-bėno nuomone, „K. V. Banaitis sukūrė gana savitą vokalinių sti-lių, perteikė romantiškai pavei-kią pamario legendos atmo-sferą“.

Jeronimas Gaidelis (1909–1983) – „tiesiog legendarinio darbštumo vyras, didelio talen-to kompozicinio meno meistras, jo kūrybos rinkiniai pušlapiai galėtų be nuoraužio mus re-prezentuoti ir amerikietiniame klasikines muzikos forume“. Taip apie J. Gaidelį rašė Ame-rikos lietuvių spauda. Kompozicijos paslaptį jis mokėsi Kau-no konservatorijoje pas J. Gruodį, tuojau po studijų su-kūrė simfoninius paveikslus

„Balandžių turgus“, „Karo mu-ziejaus sodelyje“, „Šatrijos ra-ganų karnavalas“, kamerinių kūrinių. Darbingi buvo ir Ame-rikos metai: 4 simfonijos, 6 sim-foniniai šokiai, 5 kantatos, operos „Dana“ (premjera 1969 m. Čikagoje), „Gintaro šaly“ (premjera 1976 m. Čikagoje), „Karalius Mindaugas“.

Jeronimas Kačiūnas (g. 1907) – seniausias lietuvių kompozitorius, spalvinga lietu-vių muzikinės kultūros asme-nybė. 1930–1931 metais Prahoje studijavo ketvirtatonės muzikos sistemą ir atematinę kompo-ziciją. Lietuvoje dirgavo simfo-niniam orkestrams, įkūrė mu-zikos „progresistų“ draugiją, karo metais dirbo Vilniaus operoje. Amerikoje ne tik pasi-reiškė tarp lietuvių, bet ir paki-lo į amerikietiškos kultūros lyg-menį: dirgavo New York, Washington, Bostono orkes-trams, nuo 1967 m. dėsto pre-stižinėje muzikos institucijoje – Boston Berklee kolegijoje. Reikšmingiausias kūriny Nona-tas (1931), parašė kamerinių ir religinių kūrinių, operą „Juodas laivas“ (premjera 1976 m. Čikagoje).

Vladas Jakubėnas (1904–1976) – ne tik kompozitorius, bet ir žymus muzikos publicis-tas, vien 1932–1940 metais pa-rašęs apie 600 straipsnių.

Nukelta į 3 psl.

Pagirta tarp moterų

Atkelta iš 1 psl.

Vėl nuvažiuoju į jos dyku-mą. Daug vaikštinėdavome ir ankstyvą rytą, ir mėnesienoje. Tuomet ji prisarė serganti. Vėžys. Marija buvo įsitikinusi, kad ligą nugalės.

Grįžusios praleidome keletą dienų Topangoje. Šį sykį apva-zinėjome įvairias hipių komu-nas, užsukome į subkultūros muzikos festivalį. Pakelėje turgeliuose nusipirkdavome naminės duonos, sūrio, daržovių ir vaisių.

Vieną vakarą nuvažiuoju į indėnų rezervatą. Marija domė-josi vietinių Amerikos gyventoi-jų indėnų pažiūromis. Be abejo, ji buvo daug skaičiusi apie jų kultūrą ir tradicijas, domėjosi jų pažiūromis, mego bendrauti su jais. Sakė, bendraudama, žvelgdama į akis, žymiai geriau juos suprantanti. Ir šį kartą nuvažiuoju pas indėnus į rezerva-tą, jos pasitikti išėjo keli indėnai. Buvo aišku, kad ji ten

dažnai lankėsi. Pasilikome ten visam vakarui. Užkūrė laužą, indėnai šoko ritualinius šokius. Marija atsigulė ant suolo, pa-dėjo galvą ant mano kelių. Pa-jutau jos liūdesį, nors ji buvo įsitikinusi, kad išsilydys natu-raliu būdu – be vaistų. Indėnai jai davė žolių, darė kažko-kius užburimus. Ji meditavo kartu su indėnais, ir, rodos, su kažkurio iš jų konsultavosi. Per daug apie tai neklausinė-jau. Grįžusi tą vakarą į namus, jautėsi pavargusi. Paprašė, kad pamasažuotiau jai sprandą.

Trumpai sutikau Mariją Vil-niuje 1988 metais. Neseniai buvo išėjusi jos knyga *Baltai*. Tuomet ji skaitė paskaitą apie Deivę paleolito ir neolito kul-tūrose. Vėliau dar atsiuntė man knygą *Deivės kalba* kartu su laiškeliu. Jame minėjo, kad grį-žo į darbą po liginės ir jau-čiasi kaip ta supjaustyta gyvatė, negalinti nusibaigti... Mane visada stebino jos ryžtingumas

ir noras gyventi.

Dar kartą pamaciau Mariją 1993 metais Vilniaus universi-tete po Santaros – Šviesos su-važiavimo. Labai apsidžiau-giau. Ji buvo apsupta daugybės žmonių. Jau ilgą laiką buvau jos nematęs. Priėjau prie jos. Ji mane apkabino. Sakau: „Marija, taip būtų gera vėl vaikščioti dykumoje“. Ji atsa-ke: „Gal dar vaikščiosim“. Bet ji žinojo, kad ne... Sakau Mari-jai: „Tu taip gerai atrodei“. Ji atsakė: „Labai pavargstu. Na, bet čia šventė“. Nusišypsojo kaip visada.

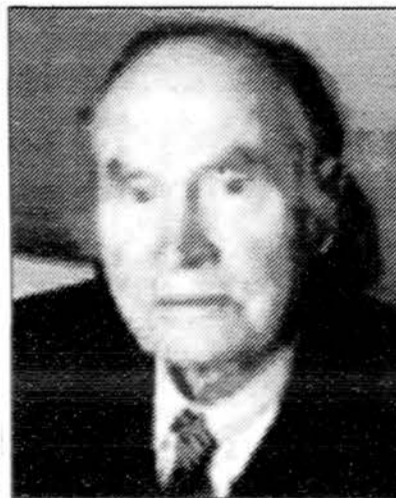
Taip ir turėjo būti, kad pas-kutinį kartą susitikome Lietu-voje.

Išgirdusi apie jos mirtį, pa-rašiau užuojautą jos dukroms ir paskutinį atsisveikinimą su Marija. Ji man buvo tarsi mo-tina žemė.

Marija! Marija! Tu ilgai gy-vensi pagirta tarp moterų...

Vladas Jakubėnas.

Julius Juzeliūnas.

Česlovas Sasnauskas.

1983 m. M. Gimbutienės namuose, Kalifornijos dykumoje (iš kairės): Vladas Trumpa, Marija Gimbutienė, Vladas Kazokas (tuo metu Mūsų pastogės, Australijos savaitraščio, redaktorius), Lidija Šimkutė, Bronys Raila su žmona.

Entuziazmas padės nugalėti sunkumus

Ateinantios VIII Lietuvos dainų šventės „Atsiliepk daina“ tema tęsiasi toliau į svečius pasikvietę šventės organizacinio komiteto pirmininką dr. Audrių Polikaitį. Šios pareigos labai svarbios visos šventės ruošos eigoje ir baigiamajame rezultate. Tai pareigos, kurios pareikalaus begalinės kantrybės, ilgų paaukotų laisvalaikio valandų posedžiuose, įžvalgumo organizacinėje veikloje, meniškumo ir daugybės kitų charakterio bruožų, darbų ir sugebėjimų, kad būtima šventė būtų sėkminga visiems. Kokia gi Audriaus asmenybė, koks požiūris, mintys ir kokia jo šventės vizija, susipažinkime, pasikalbėję su pačiu Audriumi.

- Audriau, Jūs turite mokslų daktaro laipsnį. Būtų įdomu sužinoti, kokioje srityje esate pasiekęs tokių aukštų įvertinimų? Kokį darbą dirbate?

- Pasiekiau daktarato laipsnį elektros inžinerijos srityje. Siekiant šio laipsnio, tyrinėjimus atlikau biomedicininės inžinerijos laboratorijoje, dirbdamas su širdies signalais (ECG) ir širdies stimulatoriais (pacemakers ir defibrillators). Ši sritis mane dar domina ir, kiek galint, bandau toliau tobulintis. Šiuo metu dirbu University of

Dr. Audrius Polikaitis.

Illinois Medical Center ligo-ninėje informacinės technologijos srityje. Ši ligo-ninė, kaip ir daugelis kitų, bando išvystyti ir tobulinti kompiuterines sistemas, kurios yra naudojamos ligo-nių priežiūrai.

- Jauni žmonės negausiai jungiasi į bendruomeninę veiklą. Kas paskatino imtis tokių didelių išpareigojimų, būtent Dainų šventės organizacinio komiteto pirminko pareigų?

- Dėkoju, bet būtų netikslu mane vadinti jaunu. Man darbas lietuvių visuomenėje nesvetimas; didesnę dalį savo gyvenimo esu įsijungęs į visuomeninį darbą ar tai ateitininkų organizacijoje, ar tai šokių ansamblyje, ar tai choruose ir muzikos vietuose. Kai buvau JAV LB pakviestas šioms pareigoms, ilgai teko galvoti, nes buvo aišku, kad Dainų šventės ruošai - nemažas išpareigojimas. Aišku, tokio darbo, neįmanoma apsiimti be tinkamos paramos namuose, kadangi dalį kasdieninių išpareigojimų turės perimti mano žmona Alda.

Dainų šventės Šiaurės Amerikoje nebuvo jau 15 metų. Mūsų jaunimas (vaikai ir moksleiviai) niekada neturėjo progos dalyvauti tokioje šventėje. Teisingai, kai kurie jų jau turėjo ir kiti dar turės progą vykti į Lietuvą, į Dainų šventę, bet tai tikrai išimtis. Daina visuomet buvo jungiantis elementas lietuvių tautoje. Viliuosi, kad per šią šventę sugebėsime sujungti visų kartų ir visų bangų lietuvių per lietuvišką dainą. Labai noriu, kad mūsų jauni žmonės tai asmeniškai patirtų ir jautų pasididžiavimą, gimę lietuviams.

- Nepaslapstis, kad praėjusi šokių šventė Čikagoje nesugebėjo pritraukti gausaus būrio žiūrovų. Ką galvojat daryti kitaip, kad nepasikartotų šokių šventės atvejis, žinant, kad užsakyta salė talpina tūkstančius dalyvių ir žiūrovų?

- Šokių ir dainų šventių patalpų parinkimą dažniausiai nulemia didelis skaičius norinčių šokti ir dainuoti šiose šventėse, o ne numatytas žiūrovų skaičius. Deja, tos patalpos, kurios gali talpinti 1,000 šokėjų ar choristų, dažnai talpina ir 10,000 žiūrovų. Taigi, net jeigu susirenka pora tūkstančių žiūrovų, salė vis vien gali atrodyti apytūstė. Aišku, būtų idealu, kad susilauktume dešimtkart daugiau žiūrovų negu pasirodanti, tačiau, rodos, kad ne visą lietuvių visuomenę domina tokios šventės. Tam priežasčių gali būti daug ir neįmanoma jų visų iširti.

- Žinome, kad šventės ruošos darbas jau pradėtas, įvairūs komitetai išsismagina dirba, kad ši šventė būtų sėkminga. Pagal ką rinkotės, kvietėte žmones į savo komitetą (draugai, patyrę vyresnės kartos veikėjai, žmonės iš Lietuvos, jaunimas, ar tie, kurie neatsisakė)?

- Be visų pagalbos VIII Lietuvos dainų šventė netaps realybe. Labai džiaugiuosi ta komanda, kuri formuojasi. Šie idealistai irgi supranta šventės vertę ir todėl prisideda prie jos

gyvendinimo. Organizacinis komitetas sudarytas iš įvairių kartų ir įvairių bangų asmenų, su įvairiais patyrimais ir talentais. Organizacinis komitetas taip kaip ir ši šventė, turėtų atspindėti mus, lietuvius, gyvenančius Šiaurės Amerikoje. Šie pagrindiniai organizacinio komiteto nariai kuruoja šventės ruošą, kurie padės jiems vykdyti paskirtus šventės ruošos darbus. Taigi man rūpi, kad organizacinio komiteto nariai būtų ne tik patys pasiryžę, bet ir sugebėtų vadovauti kitiems. Taip pat labai džiaugiamės, kad Kanados Lietuvos bendruomenė yra suformavusi komandą, kuri padės koordinuoti Dainų šventės ruošos darbus Kanadoje.

- Nepaslapstis, kad praėjusi šokių šventė Čikagoje nesugebėjo pritraukti gausaus būrio žiūrovų. Ką galvojat daryti kitaip, kad nepasikartotų šokių šventės atvejis, žinant, kad užsakyta salė talpina tūkstančius dalyvių ir žiūrovų?

- Šokių ir dainų šventių patalpų parinkimą dažniausiai nulemia didelis skaičius norinčių šokti ir dainuoti šiose šventėse, o ne numatytas žiūrovų skaičius. Deja, tos patalpos, kurios gali talpinti 1,000 šokėjų ar choristų, dažnai talpina ir 10,000 žiūrovų. Taigi, net jeigu susirenka pora tūkstančių žiūrovų, salė vis vien gali atrodyti apytūstė. Aišku, būtų idealu, kad susilauktume dešimtkart daugiau žiūrovų negu pasirodanti, tačiau, rodos, kad ne visą lietuvių visuomenę domina tokios šventės. Tam priežasčių gali būti daug ir neįmanoma jų visų iširti.

- Žinome, kad šventės ruošos darbas jau pradėtas, įvairūs komitetai išsismagina dirba, kad ši šventė būtų sėkminga. Pagal ką rinkotės, kvietėte žmones į savo komitetą (draugai, patyrę vyresnės kartos veikėjai, žmonės iš Lietuvos, jaunimas, ar tie, kurie neatsisakė)?

- Be visų pagalbos VIII Lietuvos dainų šventė netaps realybe. Labai džiaugiuosi ta komanda, kuri formuojasi. Šie idealistai irgi supranta šventės vertę ir todėl prisideda prie jos

gyvendinimo. Organizacinis komitetas sudarytas iš įvairių kartų ir įvairių bangų asmenų, su įvairiais patyrimais ir talentais. Organizacinis komitetas taip kaip ir ši šventė, turėtų atspindėti mus, lietuvius, gyvenančius Šiaurės Amerikoje. Šie pagrindiniai organizacinio komiteto nariai kuruoja šventės ruošą, kurie padės jiems vykdyti paskirtus šventės ruošos darbus. Taigi man rūpi, kad organizacinio komiteto nariai būtų ne tik patys pasiryžę, bet ir sugebėtų vadovauti kitiems. Taip pat labai džiaugiamės, kad Kanados Lietuvos bendruomenė yra suformavusi komandą, kuri padės koordinuoti Dainų šventės ruošos darbus Kanadoje.

- Nepaslapstis, kad praėjusi šokių šventė Čikagoje nesugebėjo pritraukti gausaus būrio žiūrovų. Ką galvojat daryti kitaip, kad nepasikartotų šokių šventės atvejis, žinant, kad užsakyta salė talpina tūkstančius dalyvių ir žiūrovų?

- Šokių ir dainų šventių patalpų parinkimą dažniausiai nulemia didelis skaičius norinčių šokti ir dainuoti šiose šventėse, o ne numatytas žiūrovų skaičius. Deja, tos patalpos, kurios gali talpinti 1,000 šokėjų ar choristų, dažnai talpina ir 10,000 žiūrovų. Taigi, net jeigu susirenka pora tūkstančių žiūrovų, salė vis vien gali atrodyti apytūstė. Aišku, būtų idealu, kad susilauktume dešimtkart daugiau žiūrovų negu pasirodanti, tačiau, rodos, kad ne visą lietuvių visuomenę domina tokios šventės. Tam priežasčių gali būti daug ir neįmanoma jų visų iširti.

Kalbėjosi Nijolė Benotienė

Naujasis LMTA rektorius

Eduardas Gabnys.

Naujuoju Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) rektoriumi išrinktas šios akademijos studijų prarektorius profesorius Eduardas Gabnys žada tęsti ilgus dešimtmečius puoselėtas akademijos tradicijas ir kelti muziko profesijos vardą.

- Turime siekti aukščiausio Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, kaip meno institucijos, statuso ir išaugoti muziko profesijos prestižą. Gal tai skamba kiek deklaratyviai, tačiau menininko profesija šiandien yra nuvertinta valdžios institucijų ir visuomenės akyse, o susidomėjimas menu tapo ne šios dienos aktualija, - sakė E. Gabnys.

Rektorius poste E. Gabnys pakeis nuo 1994 m. dvi kaden-cijas Lietuvos muzikos akademijai vadovavusį muzikologą profesorių Juozą Antanavičių. Vienas pagrindinių naujo rektorius uždavinių - sukurti geras sąlygas akademijos profes-strai derinti pedagoginį darbą su menine veikla. „Jeigu kituose universitetuose profesoriaus kompetencija vertinama pagal jo mokslinius pasiekimus, tai pas mus dažniau yra išskiriama meninė veikla. Beveik penktadali dešytojų kolektyvo sudarantys mūsų profesoriai yra iškilūs menininkai, todėl turime ieškoti būdų skatinti jų meninę veiklą, žinoma, nepamirštant ir pedagoginės veiklos”, - akcentavo E. Gabnys.

Keturiuose LMTA fakultetuose - trijuose Vilniuje ir viename Kaune - dabar studijuoja 1 tūkst. 150 studentų. Vienuolika metų studijų prarektorius pareigas ejęs E. Gabnys sako, kad kasmet labai dėmesingai apgalvojamas akademijos rengiamų specialistų poreikis. „Akademija išsaugojo pastovų studentų skaičių. Ekonominio intereso didinti studentų skaičiaus akademija neturi, nes pagrindinė mūsų darbo forma - individualios pamokos, kai dėstytojas dirba vienas su studentu. Taip pat stengiamės nuolat kontroliuoti ir darbo vietų skaičių”, - sakė E. Gabnys.

Akademija iš daugelio kitų aukštųjų mokyklų išsiskiria tuo, kad priemimas studijuoti ir kai kurias studijų programas - televizijos režisieriaus ir operatoriaus, muzikos, teatro ir kino vadybos specialybes - vyksta kartą per ketverius metus. „Esame įsitikinę, kad negali būti didelės specialistų perprodukcijos, nors mene konkurencija turi būti nuolatinė, išlaikant aukštą profesinį lygį. Net ir tokią populiarią vadybos programą priimame ne kasmet, nors pastaruoju metu vis turėdavome konkrečių užsakymų iš įvairių šalies teatrų parengti jiems aktorijų trupes”.

Kitas didelis akademijos rūpestis - muzikos instrumentų atnaujinimas. „Paskutinis mūsų pasiekimas - Japonijos Vyriausybės kultūrinis grantas, už kurį nupirkome dvylika naujų koncertinių fortepijonų, kainuojančių nuo 200 iki 400 tūkst. litų. Už likusias lėšas išsigijome mušamųjų instrumentų”, - vardijo išrinktasis rektorius, pridūręs, kad kasmet reikėtų atnaujinti bent po dešimt fortepijonų auditorijose. Daugiau kaip pusė šių instrumentų, kurių akademija turi apie du šimtus, pasak rektorius, yra nurašyti ir netinkami ne tik naudojimui, bet ir restauravimui.

Iki šiol akademija jautė pa-

talpų trūkumą, o dabar didžiausia problema tapo jų remontas, ypač ketvirtųjų ir penktųjų rūmų Kosciuskos gatvėje restauravimas. Šio XVII amžiaus architektūros paminklo - buvusių Sluškių rūmų restauravimas pagal paveldo reikalavimus atsisieis apie 30 mln. litų. „Jau esame paskelbę konkursą projektiniams darbams, dalies lėšų rūmams įrengti tikimės iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, ieškome ir kitų finansavimo galimybių”, - sakė E. Gabnys.

Pinigų trūksta ir perpildytam akademijos studentų bendrabučiui Vilniuje, kuriame yra tik 200 vietų, atnaujinti. Nors pernai buvo sudėti nauji langai ir suremontuotas stogas, bendrabutyje dar būtina pakeisti visus baldus ir sanitarinius mazgus.

Šimet LMTA išleidžia naują televizijos ir kino specialistų laidą. „Jiems reikia sukurti 15 diplominių filmų, kuriems finansuoti turime rasti lėšų iš savo biudžeto, nors jautiame daugiau negu pusės milijono litų deficitą. Nuspręsta šių filmų kūrimą finansuoti iš akademijos darbuotojų atlyginimo fondo, tad nuo gruodžio mėnesio mūsų atlyginimai jau apkarpyti”, - sakė E. Gabnys.

53 metų E. Gabnys yra baigęs akordeono klasę Lietuvos muzikos akademijoje, 1982-1986 metais stažavosi Kijevo konservatorijoje, tobulino kvalifikaciją tarptautiniuose akordeono muzikos interpretacijos kursuose Lenkijoje ir Zalcburgo „Mozarteum”. Nuo 1986 metų E. Gabnys yra vienas iš Lietuvos akordeonistų asociacijos vadovų, Lietuvos ir Baltijos šalių akordeonistų draugijų, tarptautinių akordeono muzikos festivalių meno vadovas, vertinimo komisijų narys.

Lietuvoje ir užsienyje garsiam akordeonininkų duete su Genadijumi Savkovo ir Baltijos akordeonų kvintete „Exelsior” grojantis E. Gabnys sako norintis tęsti ir savo koncertinę veiklą.

(Elta)

Smuikininkė Edita Orlinytė, grojanti su Greenwich Symphony Orchestra (Greenwich, Connecticut), š.m. vasario 12 d. Greenwich miesto bibliotekos Cole auditorijoje atliko koncertą, kurio pelnas skirtas „Malta House” organizacijai. E. Orlinytė koncertuoja ir lietuvių telkiniuose.

Lietuvių kompozitoriai

Atkelta iš 2 psl.

Išvijoje dirbujasi per 40 kompozitorių, kurių kūryba galima vertinti kaip profesionalią. Taigi lietuviškosios muzikinės kultūros šaka - muzikos kūryba tikrai neužgesusi ir išvijoje. Ją skatina ir užjūrio lietuvių meninė veikla - Čikagos lietuvių opera, chorai, tautinių šokių grupės, anksčiau vykusios ir gal dar įvyksiančios Amerikos lietuvių dainų šventės, reguliariai vykstančios tautinių šokių šventės.

Vytautas Bacevičius (1905-1970) - staigių likimo posūkių asmenybė. Nuo pat vaikystės pasireiškė dideli V. Bacevičiaus gabumai - aštuonerių metų parašė pirmuosius kūrinėlius, dešimties metų viešai koncertavo. 1926 m. iš Lodzės atvyko į Kauną, 1927 m. išvyko į Paryžių, ten baigė Paryžiaus rusų konservatoriją. 1929-1939 metais dirbo pedagoginį darbą Kaune, 1939 m. išvyko gastrolių į Pietų Ameriką, iš ten su nuotykišiais atvyko į JAV, kurios pilietybę gavo tik 1967 m. Šioje šalyje jam gana sunkiai sekė klijuoti tiek savo asmeninę karjerą, tiek ir santykius su Amerikos lietuviams. V. Bacevičius paliko gausų kūrybos palikimą: operą, baletą, šešias simfonijas, keturis styginius kvartetus, keturis koncertus fortepijonui. Anot kompozitoriaus, jis kūrė kosminę muziką, kurią reikia suprasti ne kaip išorinį, bet kaip mūsų vidinį, dvasinį kosmosą, „kosminė muzika - tai ne garsų kombinacija, o minties simbolių išraiška, formos pagrindas - ne fizinė, o dvasinė konstrukcija”. Be abejo, tokią muzikos konstantą net ir melomanams yra sunku suvokti.

Prof. J. Antanavičius Lietuvos kompozitorių žangos žodyje patvirtina, kad „iš mūsų namų atėjo tikrai vertinga knyga. Tegul ji būs ant visų mūsų darbo stalo”. Profesoriaus, aišku, turėjo minty ne tik muzikologus, bet ir visą muzikos visuomenę bei aktyvesnius muzikos mėgėjus, kurie atsivers B. Zubricko knygą, ieškodami informacijos ar norėdami geriau suvokti lietuvišką kūrinį.

Aprėpti visą Lietuvos kompozitorių knygą viename laikraščio straipsnyje neįmanoma. Keliolika čia atskirai paminėtų kompozitorių - jau išėjusi knyga. Dabar pagrindiniu lietuvių muzikinio gyvenimo taku žengia vadinamoji vidurinė, jaunėsnė ir jauniausioji kartos. Taigi mūsų muzikos kūryba, tvirtai galima pasakyti, nesutris ir XXI amžiuje. Juk lietuvių polinkis į kūrybingumą daugiau nei prieš 300 metų pastebėjo žymus XVII amžiaus Rytų Prūsijos etnografas Teodoras Lepneris, savo knygoje *Prūsų lietuvių parašes*: „Šitokie menininkai jie! - Jie visi kompozitoriai, nes patys kuria savo dainoms melodijas”.

Leidiniai

Aistringai pasišventęs rašytam lietuviškam žodžiui

Jonas Aistis
RAŠTAI
III

Jonas Aistis. *Raštai*. Trečias tomas. Homer Glenn, Illinois: Ateities Literatūros fondas, 2004.

Pripratę Jono Aistio balso klausyti trumpais lyriškų eilėraščių akordais, sustojame nustebę prieš plačią jo prozos straipsnių, recenzijų, literatūrinę, biografinę studijų erdvę, šiame tome išplitusią per 700 puslapių. Viskas ten labai įdomu, bet gal įdomiausi jo studijiniai straipsniai apie iškilus lietuvių rašytojus: Valančių, Vaižgantą, Baltrušaitį, Putną, Brazdžionį, Binkį ir kai kuriuos kitus. Aiškiai matyti, kad Aistis buvo ne vien poetas, bet ir apskritai literatas, aistringai pasišventęs visam rašyto lietuviško žodžio pasauliui ir jo atstovams.

Literatūrinėmis temomis knygoje rasime trumpas recenzijas, prognes paskaitas ir keletą studijinių straipsnių, kurie neretai patys iškilo iš recenzijų. Beskaitant iš jų visų palengva išplaukia išpūdis, kad nepaisant gilaus teksto supratimo ir atidaus jautrumo stilistiniams niuansams, Aistis visgi didesnę svorį skiria ideologiniams aspektams (patriotizmui, tikėjimui, istorijai) negu grynai estetiškoms teksto kategorijoms.

Šitaip jis giria B. Brazdžionį už tai, kad jis „poeziją sutapdina su pranašyste“ (p. 228) ir kad iš jo rinkinio *Svetimi kalnai* „galima susidaryti tikslus ir tikras šio visuotinio žmonijos sukretimo ir išvietintos tautos egzodo vaizdas“ (p. 325). Įdomiame straipsnyje, greičiau paskaitoje, apie Tumą Vaižgantą Aistis iškelia jo darbštumą, pasišventimą ir sugebėjimą kantriai nešti savo kryžį, jį priešininkams nuolat puolant. Be to, Aistis Vaižgantą yra vienas iš pačių didžiausių lietuvių prozaikų, nors jo konkrečios pastabos apie Vaižgantą, didumo iš tiesų neparodo. Studijinis straipsnis apie Mykolaitį-Putiną turi eilę taiklių pastebėjimų apie jo eilėraščių formą ir stilių, bet visas tos studijos svoris yra komentaruose apie Putino emocijas eilėse ir gyvenime. Putino asmenybė, linkusi į kentėjimą, Aistis yra tikro poeto pažymys. Jis net cituoja vieno vokiečio jėzuito pastabas apie Goethe, kad „jo širdies gilumoje yra kažkas neapsakomai skaudu, baisu ir juoda“. Viename iš savo eilėraščių Aistis tokią pajautą pavadino „aukšto skliauto nemarioji klaiškuma“. Anot Aistio: „Menininkui Dievas davė daugiau negu kitiems, bet paliko sunkumus ir

skausmą, tą didelę malonę, be kurios menininkas negali būti menininku“ (p. 173). Tai apibendrina poeto buklę ir už paties Putino, net iki Aistio, kuris neretai savo eilėse su dideliu rūpesčiu įtikinėjo skaitytoją, kad jis esąs pilnas liudėsio ir kančios, kaip ir jo poeto akimis matomas pasaulis. Galėtume sakyti, kad tas kančios įvaizdis išplaukia iš romantikų tradicijos, kurios paveldė ir Putinas atrodė toks kenčiantis, nesuprastas ir vienišas. Bet svarbiausia yra tai, kad, kalbėdamas apie Putino poeziją, Aistis iš tiesų kalba apie tą jausmų, minčių, vidinių konfliktų aureolę, apgaubiančią ir lyg pašventinančią pačius jo poezijos tekstus. Tai būtų tolygu principui, kad literatūra tik tada būna visiškai reikšminga, kada ji peržengia savo, kaip meno, ribas. Panašiais pagrindais Aistis iškelia ir filosofuojantį Jurgį Baltrušaitį.

Straipsnių apie Valančių Aistis pradeda dalykiška ir, manyčiau, teisinga mintimi, kad „mūsų kalbos ir senovės mylėtojai, taisydami senovės raštų kalbą, daro didelę klaidą. Pataisytas raštas nebetenka originalumo ir istoriškos vertės“ (p. 475). Galime pridėti, kad tai lygiai tinka ir Žemaitės raštų taisytojams, kurių su pasišventimu „pataisė“ ir pasterizavo jos raštų gerbėjai. Toliau Aistis giria Valančių už tai, kad jo raštuose „žodžių daug, bet jie visi reikalingi ir savo vietoje“, vadinasi nėra „gražaus“ tuščiažodžiavimo, o yra maksimalus pasakytų žodžių efektas. Kalbėdamas apie Valančiaus *Sventųjų gyvenimus*, Aistis išvalgiai pastebi, kad visos jo taip smulkiai ir konkrečiai aprašomos šventųjų kančios iš tiesų kreipiasi į vargų ir žiaurumų prispaustą kaimo lietuvių: „Jis buvo iš mūsų vargstančios liaudies kilęs, jis ją vieną gyvenime matė, jis ją vieną gynė“, ir ta prasme „geriausi jo raštams komentarai yra jo paties gyvenimas“ (p. 479). Aistis atidžiai komentuoją Valančiaus stilių, bet grynai iš praktiško taško, palikdamas nuosavybę bet kokią „poetiką“. Prisiminus, kad Valančius niekad nepanoro tapti poetu, Aistio blaivūs komentarai apie jo praktiškas idėjas ir tiesmuką kalbą tiksliai sutampa su Valančiaus raštų estetika.

Kalbėdamas dažniausiai bendrybėmis, Aistis visgi kartais užsuka į savo ar kitų poetines „virtuves“ ir iš jų prabyla techniškais, sakytume profesiniais, poeto komentarais. Jam tada įdomu, kaip poetas rimuoja, kokį jis išlaiko pasikartojančių garsų balansą – aliteraciją, ir kokį efektą eilėraščių minčiai turi vienas ar kitas, sėkmingas ar nevykęs, autorius pasirinkimas. Lygiai rūpestingai jis aptaria ir posmelio struktūrą, pvz., iš Maironio „Trakų pilies“, kur jis pastebi, kad ketureilys:

Kai vėjas pakyla ir drumsčias vanduo,

Ir ežeras veržias platyn – Vilnis gena vilnį, ir bokšto akmuo

Paplautas nuvirsta žemyn...

pirmos dvi – kylantios periodo eilutės, ir antros dvi, krintančios po persilaužimo, išlaiko „pilną periodo lygsvarą“,

Jonas Aistis.

Vytauto Maželio nuotrauka.

su rezultatu, kad čia Maironis „ritmu pavaizdavo jėgos (stichijos) ir galios (pilies) tapatybę. Jei sakysime, nors vienu skiemenu viena periodo dalis atsvertų antrąją, tai išpūdis būtų visai kitoks, ir tie patys žodžiai kitaip kalbėtų“ (p. 314). Čia Aistis aiškiai supranta tą patį, ką kadaise literatūros teorijoj suprato ir rusų formalistai, kad turinis ir forma tekste yra organiška vienuma, o ne atskirai diskutuoti dalykai.

Aistio eilėraščiuose rasim pasakymų bei įvaizdžių, nukreiptų į poeziją ar meną, jo paties ar apskritai. Savo prozoje jis irgi pakartotinai grįžta prie meno savybės ir reikšmės klausimų. Tuo atžvilgiu pats įdomiausias yra Aistio 1937-tų metų laiškas Antanui Vaičiulaičiui, kur jis, kaip vienas menininkas kitam, aiškina kai kuriuos savo kūrybos procesus bei principus. Jam „tobulybė, tikrumas yra poezijos tikslas, bet ji buvo ir bus tik tikrumo pamėgdžiojimas, o ne pati tikrumas“. Tikrumo sutapatinimas su tobulyste, deja, to žodžio dar neišaiškina, lieka dar kažkas kankinančiai nepasakytos, kažkas, ką poetai bandė per amžių įvairiais vardais išvardinti, bet taip ir liko pakelyje į pasakymą. Užtat Aistis ir tvirtina, kad „kūrėjas žeidžia tikrumą, o kūryba žeidžia arba žudo kūrėją“ (p. 598).

Pirmasis knygos trečdalis skirtas visuomeninėms, politinėms ir istorinėms temoms.

Ten jis įterpia retoriškus apibendrinimus, tokius, kaip „savo prigimtim žmogus yra asocialus ir savanaudiškas“ (p. 125), arba „rusui nėra nieko šviesaus, nieko pozityvaus, nieko aiškaus“ (p. 37). Daug platesnių apibendrinimų Aistis siekia straipsnyje „Apie taikos sąlygas“, kur jam, sako, „knišė iškelti žmones skiriančius veiksmus, kuriais kaip tik rėmėsi ir tebesiremia visos bendruomenės, ir rasti jungiantį veiksni, kuris būtų visiems bendras ir visiems priimtinas“ (p. 119). Deja, šis jo užmojis išėjo gal kiek per daug ambicingas, nes jo išvada, kad reikėtų žmogaus aukštesniajai prigimčiai suteikti visišką laisvę, o suvaržyti žemesniąją, „varžyti žverį, ne žmogų“ turbūt ne visus nustebins savo originalumu.

Nors ir paskubomis knyga perbėgus, iš jos puslapių dvelkia energingas ir aiškus protas, didelis pasišventimas savo tautai, literatūrai, istorijai, lojalumas tautos kūrybiniam paveldui. Kartais jis net iškelia neįžymius autorius ar pasiekimus, kaip tautos kūrybinio gyvybingumo įrodymą, nelyg koks tautos meilės konservatorius. Knyga nusipelno visokeriopos pagarbos, savo apimtim, svoriu, išvaizda, turtingomis mintimis ir redaktorių pasišventimu. Lieka tik jos redaktorėms ir leidyklai padėkoti už tokį vertingą įnašą į mūsų kultūros lobyną.

Rimvydas Šilbajoris

Laurai aktorei B. Marcinkevičiūtei

Sankt Peterburge vykusiame penktajame tarptautiniame festivalyje „Monoklis“ Lietuvos nacionalinio dramos teatro aktorės Birutės Marcinkevičiūtės monospektaklis „Antigonė“ laimėjo pirmąją vietą. Garsiąją Sofoklio tragediją B. Marcinkevičiūtė vaidina viena. Aktorė įkūnija daugelį tragedijos personazų – Antigonę, Ismenę, Kreontą, Haimoną, sargybini, Teiresijų. Režisierės ir aktorės bendraautorė – kostiumų dailininkė Jolanta Rimkutė ir vaizdo projekcijų autorius Andrius Jakucionis. Kovo 1–8 dienomis vykęs monospektaklių festivalis „Monoklis“ rengiamas kas antrus metus nuo 1997 metų. Pagrindinė ir nuolatinė festivalio vieta – Mažoji teatro-festivalio „Baltijiskij dom“ salė. Festivalis populiarina monospektaklio žanrą, siekia plėtoti naujas aktorinio meno formas ir dramaturgiją. Festivalį sudaro du turai – Peterburgo ir tarptautinis.

Šiais metais be Lietuvos na-

cionalinio dramos teatro, tarptautiniame festivalio rate dalyvavo Kris Niklison teatras iš Olandijos, teatras „Atelier“ iš Lenkijos, Nacionalinis Ivan Vazov vardo teatras iš Bulgarijos, Maskvos teatras „Masterskaja P. N. Fomenko“ ir kiti žinomi teatrai.

2000 m. festivalyje „Monoklis“ pirmąją premiją buvo apdovanotas Nacionalinio dramos teatro spektaklis „Meiluzis“, kurį režisavo ir kuriame pagrindinį vaidmenį taip pat sukūrė B. Marcinkevičiūtė.

Poetė, aktorė ir režisierė B. Marcinkevičiūtė su monospektakliais „Žodžiai smėlyje“, „Meiluzis“, „Antigonė“ bei kitomis aktorinėmis programomis dalyvavo daugelyje teatro festivalių pacyose įvairiausiose pasaulio šalyse – Armėnijoje, Slovakijoje, Vokietijoje, Kolumbijoje, Baltarusijoje, Taivane, JAV, Lenkijoje ir kitur, ne kartą buvo apdovanota pagrindiniais festivalių prizais. (Elta)

Akt. Birutė Marcinkevičiūtė.

Jono Kuprio nuotr.

Dar viena knyga apie Juozą Masilionį

Juozą Masilionį tikriausiai pažinojo daugelis Čikagos lietuvių. Šis žmogus tikrai nusipelnė įamžinimo.

Juozas Masilionis.

Juozas Masilionis gimė 1914 m. Pajuostyje, Panevėžio valsčiuje, mirė 2000 m. gruodžio 16 d., palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse Čikagoje. Juozas Masilionis – liuanistas, pedagogas, žurnalistas, visuomenininkas. 1925–1933 metais mokėsi Panevėžio gimnazijoje. 1932–1933 pirminkavo gimnazijos Meno kuopai. Vytauto Didžiojo universitete studijavo lietuvių kalbą, literatūrą ir pedagogiką. Priklausė „Šatrijos“ draugijai. Kai Humanitarinis fakultetas, atgavus Vilnių, buvo ten perkeltas, J. Masilionis 1940 m. baigė mokslus Vilniaus universitete. Mokytojavo Joniškyje. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, mokytojavo Regensburgo, Scheinfeldo ir Seligentado lietuvių gimnazijose. Dirbdamas mokytoju Vokietijoje sunkiomis sąlygomis bei neturėdamas medžiagos, iš atminties parašė ir rotatoriumi išleido tris lietuvių literatūros dalis. Nuo 1949 m. gyveno JAV, Čikagoje. Visą savo gyvenimą dirbo lietuvišką darbą. Nuo 1952 iki 1961 metų su pertrauka buvo Čikagos aukštesniosios liuanistinės mokyklos mokytojas, o nuo 1961 iki 1992 metų – jos direktorius. Globojo arba redagavo mokyklos metraščius. Nuo 1988 metų dirbo ir Pedagoginiame liuanistikos institute. Daugiau kaip 20 metų dirbo *Draugo* dienraščio redakcijoje ir spaustuvelyje. Priklausė Panevėžiečių klubui, Lietuvių filatelistų draugijai „Lietuva“, Lietuvių istorikų draugijai, akty-

viai dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje – JAV LB Švietimo taryboje, skaitė paskaitas ir vadovavo mokytojų studijų savaitėms Dainavoje. Bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje, yra parašęs įvairiausiomis temomis daugiau kaip 650 straipsnių. Parašė lietuvių literatūros vadovėlių aukštesniosios mokykloms, *Lietuvių kalbos sintaksę* bei lietuvių kalbos pratiimus, ČALM mokyklos istoriją, monografiją *Panevėžys*, daug prisidėjo prie *Varpo* komplektų išleidimo, kartu su Stase Petersoniene išleido stambų darbą apie liuanistinį švietimą Šiaurės Amerikoje.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centras išleido Kristinos Lapienytes – Bareikienės trejų metų darbą, knygą apie mokytoją Juozą Masilionį – *Juozas Masilionio gyvenimas ir veikla*. Knyga sudaro 371 puslapis teksto ir 46 puslapiai fotonuotraukų bei dokumentų iš J. Masilionio gyvenimo. Gražus viršelis, kurį sukūrė Ričardas Spitrys, atspindi knygos turinį. Knyga išvydo šviesą kaip tik prieš J. Masilionio gimtadienį š. m. kovo 4 dieną.

Kaip autorė K. Lapienyte rašo, idėja išleisti atsiminimų knygą buvo kilusi ir pačiam J. Masilioniui. Jis jau buvo pradėjęs rinkti, kaupti straipsnius, leidinius, kuriuos norėjo matyti savo knygoje. Tai daugiausia straipsniai pedagoginėmis temomis, išpūdziai iš kelionių po Ameriką ir Europos šalis ir, žinoma, atsiminimai apie Julijoną Lindę - Dobilą (šis žmogus visą laiką buvo J. Masilionio idealas). Deja... Paskutiniuosius metus atsidavęs liuanistinio švietimo Šiaurės Amerikoje istorijai redaguoti, pritrūko laiko savo raštams išleisti. Staigi ir netikėta mirtis neleido J. Masilioniui įvykdyti šio sumanymo.

Ši knyga sudaryta iš trijų dalių. Pirmoji dalis – biografinė. Čia supažindinama su J. Masilionio gyvenimu, pateikiamas veiklos įvertinimams. Didelis dėmesys skiriamas jo pedagoginiam bei vadovėlių autoriaus darbiui. Antroje knygos dalyje, kuri vadinasi „Rinktiniai straipsniai“, rasime paties J. Masilionio straipsnių, kalbų saikytų įvairiomis progomis ir

įvairiomis temomis, taip pat laišku ištraukų bei kolegų, mokinių atsiminimų. Trečiąją knygos dalį sudaro svarbiausios J. Masilionio gyvenimo ir veiklos datos, pavardžių rodyklė ir bibliografija. Bibliografinė rodyklė labai puikiai atspindi, koks platus buvo J. Masilionio darbų mastas. J. Masilionis daugiau negu 60 metų bendradarbiavo Nepriklausomos Lietuvos ir iš-eivijos periodinėje spaudoje pedagogikos, kalbos, visuomeniniais ir kitais klausimais.

Knygos autorė Kristina Lapienyte – Bareikienė Juozo Masilionio lietuvių kalbos darbais, jo paruoštais vadovėliais pradėjo domėtis dar besimokydama Vilniaus pedagoginiame universitete. Su pirmaisiais J. Masilionio darbais Kristina susipažino būtent Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje, kur rado J. Masilionio *Lietuvių kalbos sintaksę*. Paskaitinta dr. Gintauto Akelaičio, ji ėmėsi ruošti magistro darbą. M. Mažvydo bibliotekos Lituanistikos skyriuje dar rado ir J. Masilionio straipsnių žurnaluose *Pauliaus lietuvis*, *Varpas*, *Aida*.

2000 m. Kristina, vadovaujant dr. G. Akelaičiui apgynė magistro darbą „Juozas Masilionis – lietuvių kalbos ir literatūros vadovėlių autorius“. Deja, jos darbas Juozą Masilionį pasiekė per vėlav, jis taip ir nepamatė savo veiklos įvertinimo.

Istikima Juozo Masilionio gyvenimo draugė, jo žmona Pranutė Masilionienė, nurimus neakties skausmui, pradėjo rūpintis savo vyro atminimo įamžinimu. Ji kreipėsi į Lituanistikos tyrimo ir studijų centrą su pasiūlymu padėti parašyti ir išleisti knygą apie Juozą Masilionį. Prof. dr. Jonas Račkauskas, LTSC pirmininkas, nerado geresnės kandidatūros, kaip su Juozo Masilionio darbais susipažinusią Kristiną Lapienyte. Po kelerių metų darbo, Lietuvių fondui parėmus, knyga buvo paruošta ir išvydo dienos šviesą. Oficialios knygos sutiktuves vyks š. m. gegužės 6 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.

Knyga galima įsigyti Lituanistikos tyrimo ir studijų centre.

Skirmantė Miglinienė